

การพัฒนาที่ยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียง กับการกำกับดูแลกิจการ

เมื่อนึกถึงองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พสกนิกรทั่วไปในปัจจุบันย่อมคิดถึงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ถ้าถามว่าแนวคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงบวกกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ท่านทรงแสดงเป็นตัวอย่าง (รวมทั้งทรงพร่ำดักเตือนพวกเราหลายครั้ง) ว่าเป็นอย่างไร บางคนอาจตอบได้บ้าง ตอบไม่ได้บ้าง ตอบได้บางส่วนบ้าง ตอบได้มากส่วนบ้าง ในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ 80 พรรษา ในปี พ.ศ. 2550 นี้ และในโอกาสที่อย่างก้าวเข้าสู่ปีใหม่ที่คาดว่าจะเป็จุดเปลี่ยนหักเหที่สำคัญของระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เราควรทบทวนให้เห็นชัดเจนในหลักคำสอนเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน เผยแพร่แนวคิดนี้ไปในวงกว้าง และสร้างบรรทัดฐานแนวทางปฏิบัติเพื่อให้คนหมู่มากได้น้อมนำไปปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตสืบต่อไป

คำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เหมือนกับคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” คือเป็นคำที่คนนิยมพูดกันโดยเข้าใจความหมายเพียงบางส่วนและสื่อความไปคนละทิศคนละทาง การพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มต้นมาจากการเคลื่อนไหวทางด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่าและรักษาสภาพแวดล้อมในช่วงทศวรรษ 1970-1980 เป็นต้นมาซึ่งเน้นความสนใจไปยังการรักษาทรัพยากรธรรมชาติบนโลก เวลาต่อมาการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ขยายขอบเขตประเด็นคำถามไปยังผลกระทบจากการตัดสินใจโดยมนุษย์ที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมบนโลกนานับการด้วย

“การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาซึ่งบรรลุถึงความต้องการคนในปัจจุบัน โดยต้องไม่ไปบั่นทอนความสามารถของคนรุ่นต่อไปในอันที่จะตอบสนองความต้องการของเขาและเธอเองในอนาคต”

คำจำกัดความของคำว่าพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งใช้กันมากมาจากรายงานของสหประชาชาติในปี 1987 ที่ระบุว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาซึ่งบรรลุถึงความต้องการคนในปัจจุบัน โดยต้องไม่ไปบั่นทอนความสามารถของคนรุ่นต่อไปในอันที่จะตอบสนองความต้องการของเขาและเธอเองในอนาคต” (United Nations' World Commission on Environment and Development: sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs) กล่าวอีกนัยหนึ่ง เมื่อผู้บริหารธุรกิจหรือผู้นำประเทศตัดสินใจใช้นโยบายในการใช้ทรัพยากรที่มีบนโลก เช่น ป่าไม้ น้ำ แร่ธรรมชาติ พันธุ์สัตว์ป่า รวมตลอดไปถึงเงินทุน เป็นต้น ผู้นำผู้บริหารต้องคำนึงว่าได้ใช้ทรัพยากรไปมากน้อยเท่าไร ใช้กระบวนการอะไรเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรต่างๆ เหล่านั้น ใครได้เข้าถึงการใช้ทรัพยากรบ้าง ใครได้ผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรนั้น และจะมีทรัพยากรเหลือเพียงพอให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานได้ใช้อย่างสมบูรณ์เหมือนทุกวันนี้หรือไม่

การพัฒนาในหลายประเทศรอบกว่า 20 ปีที่ผ่านมาพิสูจน์แล้วว่าไม่ได้ส่งเสริมความยั่งยืน สังเกตได้จากความหลากหลายทางชีวภาพที่สูญเสียไป พื้นที่ป่าไม้ที่ร่อยหรอลงอย่างน่าใจหาย ภัยคุกคามจากการขยายการทำประมงที่มากเกินไปต่อจำนวนและชนิดของสัตว์น้ำในท้องทะเล สภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่กำลังเป็น ปัญหาของทุกประเทศและรู้สึกกันได้ทั่วกันทุกคน ด้วยจำนวนประชากรโลกที่ยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ทำให้แม้แต่การบรรลุถึงความต้องการของคนรุ่นในปัจจุบันยังเป็นปัญหา มิพักต้องกล่าวถึงความต้องการของคนรุ่นต่อไปอีก อนาคตของมนุษยชาติดูไม่แน่นอน มีความเสี่ยงและอันตรายมากขึ้นกว่าบรรพบุรุษของเราเมื่อสัก 50 ปีก่อน ด้วยเหตุนี้เราต้องเริ่มความพยายามอย่างเร่งด่วน ทั้งปัจเจกและต่อเนื่องในการจัดการประเด็นปัญหาเหล่านี้เพื่อประโยชน์และความผาสุกของพวกเราทุกคนในระยะยาว

กล่าวได้ว่าทุกเรื่องล้วนเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่สิ้นเปลืองเพราะทุกเรื่องราวในชีวิตของผู้คนล้วนเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร ยกตัวอย่างง่ายๆ เช่นการที่ใครคนหนึ่งจะสูบบุหรี่หรือดื่มสุรา อันดับแรกต้องสูญเสียเงินทองในกระเป๋าของตน หากมีเหตุทะเลาะวิวาทหรือขับรถด้วยความมีนเมาจนชนคนบาดเจ็บล้มตายไปทำให้เกิดความสูญเสียทรัพยากรตามมาอีก (แทนที่จะรณรงค์ว่า เมาไม่ขับ ควรเปลี่ยนมารณรงค์ไม่ให้เมาเสียแต่แรกจะดีกว่า) การสูบบุหรี่ได้พิสูจน์แล้วว่าทำให้คนรอบข้างที่ไม่ได้สูบเป็นมะเร็งได้ นอกจากนั้นการสูบบุหรี่ดื่มสุราเป็นการบั่นทอนสุขภาพผู้สูบหรือผู้ดื่มเองทำให้ต้องจ่ายเงินเพิ่มขึ้นในภายหลังเมื่อมีปัญหาต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ทำให้ต้องเสียทรัพยากรในการรักษาพยาบาล ทั้งหมดนี้เห็นชัดเจนว่าเป็นการบั่นทอนทรัพยากรที่สามารถเผื่อแผ่ไปให้กับคนรุ่นหลังอย่างลูกหลานคนสนิทภายในครอบครัว หรือต่อเนื่องไปถึงงบประมาณของชาติที่แทนจะนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศทางอื่นที่เป็นสาระมากกว่ากลับต้องใช้ไปกับการสูญเสียเหล่านี้

การพัฒนาที่ยั่งยืนถือเป็นพันธมิตรร่วมกับแนวคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำมาโยงกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี กล่าวคือประการแรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นเรื่อง “พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ล้วนเป็นการส่งเสริมให้รู้จักการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ทุกคนคงจำตัวอย่างที่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ตลอดยาสีฟันอย่างประหยัดได้ เมื่อเรารู้จักวิธีการใช้ทรัพยากรอย่างถูกทางย่อมทำให้ทรัพยากรเหลือพอสำหรับคนรุ่นต่อไป แต่หากเราเผาผลาญและทำลายทรัพยากรเพื่อประโยชน์ส่วนตนอย่างไม่ถูกหลักโดยการบริโภคเกินควรหรือสะสมเกินเหตุแล้วย่อมไม่เหลือทรัพยากรให้รุ่นลูกหลานสืบต่อไปได้ใช้ประโยชน์อย่างแน่นอน

ในลำดับถัดมาประการที่สองหากพิจารณาว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นมาตรการหนึ่งที่เอื้อต่อการกำกับดูแลกิจการที่ดีในบริบทของภาคธุรกิจย่อมเป็นไปได้ ด้วยเหตุว่าผู้บริหารที่มองอนุชนรุ่นหลังเป็นผู้ร่วมรับความเสี่ยง (stakeholder) ด้วยอีกกลุ่มหนึ่งย่อมเข้าใจซึ่งถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนได้โดยอัตโนมัติ และทุกการตัดสินใจที่ดำเนินไปย่อมตกอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พิจารณาพระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่านที่ตรัสถึงการต่อเรือของกองทัพเรือเทียบเคียงประกอบ) ที่ต้องเน้นความคุ้มค่า การไม่ลงทุนเกินตัว การพึ่งพิงตนเองให้มากที่สุดเป็นหลักแทนที่จะพึ่งพิงเทคโนโลยีหรือทุนจากภายนอก ทั้งหมดนี้ขึ้นกับมุมมองและการมองภาพรวมของทุกฝ่าย สังคม

สำหรับกรณีเหตุการณ์ฉ้อฉลที่เกิดขึ้นไม่ขาดสาย การตกแต่งตัวเลขทางการเงินที่พบเห็นบ่อยๆ การทุจริตเชิงนโยบายที่แยบยลมากขึ้นตามความฉลาดของผู้บริหารที่ไม่มีคุณธรรม ยิ่งยงทำให้การกระจายทรัพยากรกระจุกตัวผิดทิศผิดทางไปยังกลุ่มบุคคลหรือครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง สิ่งเหล่านี้ย่อมไม่เกิดขึ้นหากเราสามารถทำในแนวคิดทั้งสองอย่างคือการพัฒนาที่ยั่งยืน และเศรษฐกิจพอเพียงกระจายไปในวงกว้างและซึมซับเป็น

ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต วิถีธุรกิจจนบังเกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้น กลไกในการกำกับดูแลกิจการย่อมขับเคลื่อนไปสู่ความสะอาดกราบรื่นมากขึ้น อย่างไรก็ตามในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสอาจจำเป็นต้องเพิ่มภาระงานในลักษณะทสรูปสำหรับผู้บริหารว่ากิจการได้ดำเนินการตามครรลองของการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ประการหนึ่งเพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้ร่วมทำการตรวจสอบประเมินองค์กรธุรกิจด้วย

ความเคลื่อนไหวในรอบปีที่ผ่านมา มีข้อสังเกตประการหนึ่งถึงการเพิ่มขึ้นในกิจกรรม CSR (corporate social responsibility) ของหลายธุรกิจ คำถามมีว่ากิจกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมใช่เรื่องเดียวกันกับการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ คำตอบคือไม่ใช่ทุกกรณี เราจำต้องแยกแยะให้ออกว่าอะไรคืออะไร การพัฒนาที่ยั่งยืนมีวัตถุประสงค์ที่กว้างครอบคลุมกว่า CSR เป็นไปได้มากทีเดียวที่กิจการดำเนินกิจกรรม CSR อย่างสม่ำเสมอ แต่ผู้บริหารยังมีกระบวนการทัศนที่ขัดแย้งกับการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมไปถึงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการตัดสินใจดำเนินธุรกิจเช่นการเพิ่มยอดขาย การทำกำไรให้สูงขึ้น หลายกรณีจำเป็นต้องสร้างความต้องการในสินค้าผลิตภัณฑ์บริการบางอย่างทั้งที่อาจไม่มีความจำเป็นเมื่อมองในแง่ของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง หรือในแง่ของกระบวนการผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์บริการเหล่านั้นต้องใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ดังนั้นวิธีการง่ายๆ คือพิจารณาว่าวัตถุประสงค์ของกิจกรรม CSR นั้นๆ มีส่วนเกื้อหนุนให้ไม่เป็นการลดตัดทอนทรัพยากรสำหรับอนาคตและเข้าหลัก “พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ใช่หรือไม่ ถ้าคำตอบคือใช่ นั่นแสดงว่ากิจกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจเป็นเรื่องเดียวกันกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สมควรสนับสนุนส่งเสริมในระยะยาว

แนวคิด มุมมอง หรือทัศนคติของทุกคนต้องเปลี่ยนแปลงนับจากนี้ไป ของขวัญที่พวกเราทุกคนสามารถมอบถวายแด่พระองค์ท่านและเป็นของขวัญที่ยั่งยืนคืออะไร หลายคนบอกว่าจะทำดี เราต้องถามตัวเอง

“ของขวัญที่พวกเราทุกคนสามารถมอบถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเป็นของขวัญที่ยั่งยืนคืออะไร หลายคนบอกว่าจะทำดี เราต้องถามตัวเอง ต่อไปว่าการทำดีนั้นอยู่ในแนวการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามครรลองเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการกำกับดูแลกิจการที่ดีด้วย สิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นของขวัญสูงสุดที่สามารถทำให้พระองค์ท่านไม่ต้องทรงเหนื่อยยากตรากตรำทั้งพระวรกายและจิตใจอีก”

ต่อไปว่าการทำดีนั้นอยู่ในแนวการพัฒนาที่ยั่งยืน ตาม ครรลองเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการกำกับดูแลกิจการที่ดี ด้วย สิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นของขวัญสูงสุดที่สามารถทำให้ พระองค์ท่านไม่ต้องทรงเหนื่อยยากตรากตรำทั้งพระ วรกายและจิตใจอีก เพราะนับต่อจากนี้ไปท่านจะทรง

ทราบในพระราชหฤทัยว่าพสกนิกรปวงชนชาวไทย สามารถอยู่รอด เติบโตได้ สามารถดูแลตนเอง ครอบคลุม ให้ผ่านพ้นวิกฤตสำคัญ รวมทั้งรักษาค้ำครองทรัพยากร ของสังคมและประเทศไทยให้ใช้ประโยชน์ได้ไปอีก ยาวนานชั่วลูกชั่วหลาน